

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De gestu oratorio. Capvt X.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

periosum: Οπου ἡ Ἰταλίας ἐγὼ κρούσω τὸ ποδί τῆρ γυν ἀναδύστοναι περικύ, καὶ ἰππι- καὶ δυνάμεις, inquit Pompeius.

Pes constans, vel rectus, certum, constans, & rectum studium, propositumque indicat.

Contrā verò, pedes moti, inconstantis, & titubantis habitus cum sint, sententiæ mutationem, aut dubitationem, metumve arguunt in arcana significatione. Vagi etiam pedes, apud Græcos præcipue, in mulieribus flagitium, significant: vnde Theognis nominat γυναικα πειρίσθου, adulteram.

De gestu oratorio.

CAPVT X.

Legendus
Cic. 3 de
orat. 218.

Indecorum
nimia gesti-
vulationis.

ET ista quidem signa sunt naturalia, in quæ nullis artium instructus adiumentis, impetus prorumpere solet. Non licet tamen oratori, vbiq; gestus, quamuis ipsi rerum explicatissimi sint, adhibere. Nam, quæ infantia eorum est, qui nihil sine motu corporis dici volunt. Itaque, si de agrote loquatur, pertentant venas, medicorum more, si de citharædo, manus in modum percussentis necuos formant, si de tibicine, admotis ad os vermiculantibus digitis, parum abest, quin sibilum reddant. Hæc ne in scæna quidem Comitorum sunt toleranda. Abscisse enim debet plurimum (vt ait Quintilianus) à saltatore orator, vt sit gestus ad sensus magis, quam ad verba accommodatus. Non enim, aut in illa periodo. *Stetit soleatus Prætor populi Romanus*, inclinatio incumbētis in sinum mulierculæ. Vertis effingenda est, aut in illa: *Cedebatur in medio foro Messana* motus laterum qualis esse ad verbera solet torquendus, ne vox quidem in expositionibus, qualis esse solet, aut eiulantium, aut furentium eruenda, hæc enim nimis affectatam sapiunt imitationem, & oratoris aduersantur grauitati.

Longè igitur errant in hac parte nimis æstuosi, qui modo præliantur, modo poscunt pocula, modò micant argutijs digitorum, modò cubitos vtrinq; in diuersum latus ventitant, iaculantur, secant sunt, terunt, omnium artium modos, figuras, & status expriment. Atque illi imperitæ fortasse plebi vi-

dentur bellè admodum agere, prudentibus autem, & sedatis furere, & insanire iudicantur. Fugienda ceruix elata ἐπιπλάζοντα καὶ μετώσασα. Caput incuruum rigens, obstitum laxum effluens κορυδαυτίζον, crescentes humeri, vultus alper, ἀδάδου, impudens, mollis, frons caperata, tristis, deiecta, oculi defixi, immobiles, ἀράτοποιμίνοι assidue nistantes, nimis versatiles, Saturnij, truculenti, torui. Canini, emissitij, supercilia elata, os peruersum, nares vncæ & corrugatæ, status humilis, indecens corporis filum, manus in compositæ, pedes ἀσαθόντι.

Gestus oratorum talis esse debet, vt emineat etiam in affectibus, grauis quidem decor, de quo ita præcipiunt Alcuinus, & Quintilianus.

Vt recta sit facies, ne labra detorqueantur, adstringantur, mordeantur, ne corrugentur nares, ne immodicus hiatus distendat rictum, ne supinus vultus, ne deiecti in terram oculi, ne inclinata ceruix, ne elata, aut depressa sint supercilia, oculi rigidi, & extenti, & languidi, aut torpentes, aut stupentes, aut lasciuui, & mobiles, aut natanes, & quadam voluptate suffusi, aut limi, aut poscentes aliquid pollicentæque nunquam esse debent, petus, ac ventrem proijcere indecorum est, & varicare supra modum, & stando deforme est, & accedente motu, propè obicænum.

Reprehendenda illa fixa quæ in vtramque partem nutatio, quam in Curione patre inuisi, & Iunius quærens, quis in lintre loqueretur.

Hæc obiter Quintilianus, de manu verò, in qua plus est operæ, plura subiicit, quæ scrupulosius obseruari nolim, cum præsertim simplex, & minime affectata manus compositio, nunc magis arrideat, non pigebit tamen legere.

Est autem gestus ille maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur, explicitis tribus, & principijs vtilis cum deni in vtramque partem motu modice prolatus simul capite, atque humeris sensim ad id, quò manus feratur obscurantibus, & in narrando certus, sed tum paulo productior, & in exprobraudo, & in congruendo acer, atque instans. Longius enim partibus his, & liberius exercitur. Vitiosè verò idem sinistrum quasi humerum petens in latus agi solet, quàmquam adhuc peius aliqui transversum brachium

Alcimus
in sua Re-
torica.

Curiosa
Quintilianus
obseruatio-
nes in ma-
nibus.

chium proferunt, & cubito pronuntiant. Duo quoque medij sub pollicem veniunt, & est hic adhuc prior gestus instantior principio, & narrationi non accommodatus.

At cum tres contracti pollice premuntur, tum digitus ille, quo vsus optime Crassum Cicero dicit, explicari solet. Is in exprobrando, & indicando, vnde ei nomen est, valet, & alleuata, ac spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat.

Versus in terram, & quasi pronus yrget, & si aliquando pro humero est. Idem summo articulo, vtrinque leuiter apprehenso, duobus modice curuatis, minus tamen minimo apertus ad disputandum est.

Acuius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent, tanto contractioribus vltimis digitis, quanto priores descenderunt.

Est & ille verecundiae actioni aptissimus, quo quatuor primis leniter in summum coeuntibus digitis non procul ab ore, aut pectore fertur ad nos manus, & deinde prona, ac paululum prolata laxatur.

Hoc modo coepisse Demosthenem credo in illo pro Cresphonte timido, demissoque principio: sic formatam Cicero's manum, cui diceret: Si quid est in me ingenij, iudices, quod sentio, quam sit exiguum. Eadem aliquatenus liberius deorsum spectantibus digitis colligitur in os, & fuscus paulo in diuersa resoluatur, vt quodammodo sermonem in ipsum referre videatur.

Binos interim digitos distinguimus, sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus intra spectantibus, sed ne illis quidem tensis, qui supra sunt. Duo interim extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipse prioribus ad medios articulos iungitur, interim quartus oblique reponitur, interim quatuor remissis magis, quam tensis pollice intus inclinato, habilem in latus demonstrando, aut distinguendo, quae dicimus, manum facimus, cum supina in sinistram latus, prona in alterum fertur.

Sunt & illi breues gestus, cum manus leuiter pandata, qualis vouentiunt est, paruis interuallis, & sub assentientibus humeris mouetur, maxime apta, parca, & quasi timide loquentibus.

Est admirationi conueniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos a minimo collecta digitos redeunte flexu simul

explicatur, atque conuertitur. Nee vno modo interrogantes gestum componimus, plerumque tamen verentes manum, vicinque composita est, pollicis proximus digitus, mediumque, qua dexter est, vnguem pollicis summo suo iungens, remissis caeteris est, & approbantibus, & narrantibus, & distinguentibus decorus.

Cui non dissimilis, sed compressis tribus digitis, quo nunc Graeci plurimum vniuntur, etiam vtraque manu, quoties enthymemata sua gestu, velut cornu tundunt castra.

Manus lenior promittit, & assentatur, citatior hortatur, interim laudat. Est, & ille yrgens orationem gestus vulgaris, magis quam ex arte, qui contrahit altero, celerique motu, & explicat manum. Est, & illa caua, & rara, & supra humeri altitudinem elata, cum quodam motu, velut horatrix manus, a peregrinis scholis iam prope recepta. Tremula scenica est. Digitos cum summi coierunt, ad os referre, cur quibusdam displicuerit, nescio. Nam & illi leuiter admirantes, & interim subita indignatione, velut pauescentes, & deprecantes, facimus. Quin compressam etiam manum in signum poenitentiae, vel ita, pectori admouemus, vbi nox, vel inter dentes expressa non dedecet. Quid nunc agam? quid faciam? Aduerso pollice demonstrare aliquid receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis motus sex partes habeat, septimusque sit ille, qui in se redit orbitis, vitiosa est vna circumuersio, reliqui ante nos, & dextera, laeuaque, & sursum, & deorsum aliquid ostendunt. In posteriora gestus non dirigitur, interim tamen velut reijci solet.

Optime autem manus a sinistra parte incipit, in dextra deponitur, sed vt deponere, non vt ferre videatur, quanquam, & in fine interim cadit, vt cito tamen redeat, & nunquam resilit, vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adiecerunt, vt manus cum sensu, & inceperet, & deponeret. Alioqui enim aut ante vocem erit gestus, aut post vocem, quod est vtrinque deforme. In illo lapsi nimia subtilitate sunt, quod interuallum motus tria verba esse voluerunt, quod nec obseruatur, nec fieri potest, sed illi quasi mensuram tarditatis, celeritatisque aliquam esse voluerunt, nec immerito, ne aut diu otiosa esset manus, aut, quod multi faciunt, actionem continuo motu coniderent.

Alia est, quod, & fit frequentius, & magis fallit. Sunt quaedam laetis sermonis percussiones, & quasi aliqui pedes, ad quos plurimorum gestus cadit, ut sit vnus morus, *Novum crimen*: alter, *C. Caesar*: tertius, & *ante hunc diem*: quartus, *inauditum*, deinde, *propinquus mens*. Et: *Ad te Q. Tubero detulit*. Unde id quoque fuit vitium, ut iuvenes cum scribunt gestu praemodulati cogitationem se componant, quomodo casura manus sit. Inde & illud vitium, ut gestus, qui in fine dexter esse debet, in sinistram frequenter desinat. Melius illud, cum sint in sermone omnia breuia quaedam membra, ad quae si necesse sit, recipere spiritum liceat, ad haec gestum disponere, ut pura: *Novum crimen C. Caesar*, habet per se finem quendam suum, quia sequitur conjunctio. Deinde: *Es ante hunc diem inauditum*, satis circumscripum est. Ad haec commodanda manus, idque dum irumpit, erit prima, & composita actio. At ubi iam calor eam conceitauerit, etiam gestus cum ipsa orationis celeritate crebrescet. Alijs locis citata, alijs pressa conueniet pronuntiatio. Illa transcurrimus, congerimus, abundamus, festinamus, ac instamus, inculcamus, infigimus. Plus autem affectus habent lentiora. Ideoque Roscius citatior, Aesopus grauior fuit, quod ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque observatio est. Itaque in fabulis iuuenum, senum, militum, maronatum, grauior ingressus est. Serui, ancillae, parasiti, piscatores citatius mouentur. Tolli autem manum artifices supra oculos, demitti infra, peccus verant, adeo a capite eam petere, aut ad imum venter diducere vitiosum habetur. At sinistram intra humerum promouere, vl-

tra non deest. Sed cum auersantes in laeuam partem, velut propellemus manum, sinister humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente consentiat.

Manus sinistra, nunquam sola recte gestu facit, dextra se frequenter accommodat, siue in digitos argumenta digerimus, siue auersis in sinistram palmis abominamur, siue obijcimus aduersas, siue in latas vtrumque distendimus, siue satisfacientes, aut supplicantes.

Diuersi sunt autem hi gestus, siue submitimus, siue adorantes attollimus, siue aliqua demonstrationi, aut inuocationi protendimus: [Vos Albani tumuli, atque luci.] Aut Gracchanum illud: [Quo me miser conferam? quod verum? in Capitoliumne? an fratris sanguine redundat, an domum?] Plus enim affectus in his iunctae exhibent manus. In rebus paruis, tristibus, inuitibus, breues: magnis, letis, atrocibus extensores sunt.

Vestis ea esse debet, quae conditionem, & locum, & tempus deceat, in qua, ut nimia cura suspicionum habet mollitiae, ita supina negligentia a civili cultu aliena est. Caterum si quando illud Fabij valuit, maxime in actione retinendum est. Non sit quisque, nec tantum ex communibus praecipis, sed etiam natura sua consilium capita formandae actionis. Qui piura vider, legat cruditissimum librum, Ludouici Cretollij de Societate nostra, qui actionem oratoriam accuratè prosequutus est: mihi tantam rerum comprehensionem vno corpore molienti, diutius immorari in te praesertim, quae solo penes vsu discitur, non placuit.

Finis Libri Noni.

DE